

Perilla l'estat del benestar?

Corre perill l'estat del benestar? ¿És cert, com diu el Sr. Hessel al seu llibre protesta *Indigneu-vos!* que hi ha un capitalisme implacable i triomfant que està desmuntant la seguretat social? ¿Té raó Juan Marsé, per posar un exemple barceloní, quan afirma en una entrevista de no fa gaire, que “en aquest país [...] no hi ha polítics d'esquerrers enlloc”, sinó “una dreta que ni tan sols necessita governar per fer-nos empassar la seva infinita capacitat d'hipocresia, la seva corrupció” i, en definitiva, el seu egoisme antisocial?

Amb les dades a la mà, la resposta és no. L'estat del benestar gaudeix d'una salut de ferro, tot i que potser es tracta, a Espanya i a Catalunya, d'una mala salut de ferro. A França, epicentre de la indignació contra el neoliberalisme, la despesa pública equivalia al 46% l'any 1980. Ara fa tres anys, just en el moment d'esclatar la crisi, havia arribat al 53%. A l'altre extrem, als Estats Units, epicentre del neoliberalisme, també va pujar, en aquest cas, del 34% l'any 1980 al 38% el 2008. I a Espanya va passar del 33% al 41% en el mateix període.

Com a estratègia de combat polític, la retòrica de la indignació és legítima i, des d'un punt de vista electoral, probablement eficaç. Però, com totes les armes de calibre gros, és perillosa quan impedeix entendre quines reformes cal fer perquè l'estat del benestar continuï complint les dues grans missions que l'han legitimitat (i sostingut) des de la seva creació. En primer lloc, l'estat del benestar és un generador d'igualtat d'oportunitats i de mobilitat social. Ara bé, aquesta funció, que depèn sobretot de la despesa en educació i en part en sanitat, va més enllà de la pura redistribució. Altrament, l'estat del benestar hauria estat difícil de mantenir en una economia de mercat. Si

CARLES BOIX

PROFESSOR UNIVERSITAT PRINCETON

l'estat del benestar solament consistís a tenir impostos alts, fa molts anys que tota la indústria europea i americana s'hauria traslladat a altres continents, on la pressió fiscal és molt més baixa. Que no ho hagi fet és la prova més clara del valor afegit d'un sistema de benestar social ben gestionat. Tenir una població sana i educada permet atreure inversions, crear riquesa i competir en els mercats internacionals.

En segon lloc, l'estat del benestar inclou un ventall de programes que funcionen com una assegurança o mutualitat, dirigits a protegir els seus beneficiaris de determinats riscos: el de l'atur, el de la incapacitat laboral per accidents industrials i el de la incapacitat laboral per vellesa (inclosa la viduïtat quan la majoria de les dones no treballava). Tot programa d'assegurança recolza sobre dos principis: compensar solament pel risc específic al contracte i mantenir l'equilibri pressupostari entre primes i pagaments.

Els fundadors de l'estat del benestar ho tenien molt clar, tot això: n'hi ha prou llegint l'informe Beveridge, que va dissenyar-lo a la Gran Bretanya. El subsidi d'atur s'entenia com a complement d'una política econòmica dirigida a la plena ocupació i, per tant, com una ajuda puntual en un moment de crisi econòmica o per facilitar la transició entre feines. D'una manera similar, les jubilacions es dirigien a

totes aquelles persones que havien arribat a una edat en què, per raó del tipus de feina dominant (manual i industrial), havien deixat de ser productives.

El problema actual, sobretot al sud d'Europa, és que una part important d'aquests programes d'assegurança s'han desviat de la lògica de mútua que els ha de governar. Els subsidis rurals, com el PER espanyol, no cobreixen un risc temporal sinó que perpetuen un estat de necessitat. L'expansió massiva de l'ocupació pública (amb administracions regionals com l'andalusa que donen feina al 25% de la seva població) constitueix una altra forma de subsidi permanent contrari a l'ideal mutualista. Mentrestant, les pensions es paguen a persones en edats encara productives (per fer feines professionals i de serveis) i amb esperances de vida molt més altes que fa mig segle. Tot això (i la popularitat política d'aquests programes) produeix una pressió financera que, com que no es pot resoldre amb un augment indiscriminat dels impostos, obliga els polítics de torn a retallar les dues columnes (educació i salut) més necessàries per sostenir la societat del benestar.

Catalunya viu aquesta tensió amb especial intensitat. Com que l'Estat, que controla la Seguretat Social i tota la part *mutualista* de la despesa pública, no vol suïcidarse electoralment qüestionant els beneficis de pensionistes i aturats, la Generalitat, ofegada per un sistema de finançament injust i escàs, ha de convertir-se en l'executor fatídic de les retallades dels dos grans programes, educació i salut, que administra.

Evidentment, l'única solució real és la sobirania fiscal. Mentrestant, però, el govern català ha d'explicar amb més contundència on rau el problema. I l'oposició, tota, li ha de donar un cop de mà.